

Kars İl Merkezinde Çeşitli Üniversite Öğrencileri Arasında Sigara Kullanım Sıklığı ve Risk Faktörleri

The Prevalence of Cigarette Smoking among University Students in Kars and Risk Factors

A.Çetin Tanrıku¹, Kürşat Bora Çarman², Yılmaz Palancı³, Didem Çetin⁴, Mehmet Karaca⁵

¹Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

³Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

⁴Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

⁵Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışma Kars il merkezindeki üniversite öğrencilerinde sigara içme, alkol kullanma ve uyuşturucu madde deneme sıklığını ve etkili risk faktörlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Üniversite rektörlüğünden gerekli izin alındıktan sonra il merkezinde bulunan dört fakülte ve iki yükseköğretim öğrencileri arasından örneklemeye girecek öğrenci sayıları sınıflara göre ağırlıklandırılarak belirlendi.

Bulgular: Araştırma grubunda yer alan toplam 1168 öğrencinin yaş ortalaması 21.76±2.89 hesaplandı. Çalışmanın yürütüldüğü döneme kadar 672 öğrenci sigara, 436 öğrenci alkol ve 44 öğrenci ise uyuşturucu madde denemişti. Sigara içme sıklığı %32.3 olarak bulundu. Sigara deneme-başlama ortalama yaşı 16.10±3.69, alkol deneme-kullanma yaşı 17.87±2.54 saptandı. Öğrencilerden 44 (%3.8) kişi uyuşturucu madde denemişti. Sigara kullanım riskini artıran etmenlerin yirmi iki yaş üstünde olma, arkadaşlarıyla evde kalma, sosyal bölümde okuma, evli-nişanlı olma, yüksek gelire sahip olma ve sigara ile birlikte alkol kullanma ve uyuşturucu denemek olduğu görüldü.

Sonuç: Sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı birbirleri için risk oluşturan alışkanlıklardır. Yaşanılan sosyal çevre ve insan ilişkileri belirleyici olabilmektedir. Sigarayla mücadelede saptanan risk faktörlerinin rolü dikkate alınmalıdır ve bu faktörlerin minimuma indirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle arkadaşların rolü de dikkate alınarak okul çağı bireylerde eğitim, medya ve benzeri enstrümanlar kullanılmalıdır.

(*Tur Toraks Der 2009;11:101-6*)

Anahtar sözcükler: Öğrenci, sigara kullanımı, risk faktörleri

Geliş Tarihi: 14. 10. 2007 Kabul Tarihi: 24. 09. 2008

ABSTRACT

Objective: We aimed to document the prevalence of the cigarette smoking, alcohol consumption and drug usage among university students in Kars, and the risk factors of these very essential issues.

Material and Method: Initially, official permission was acquired from the President of the University. The number of students involved in the study was determined in accordance with the mean of classes at four faculties and two vocational schools of higher education.

Results: A total of 1168 students were surveyed, with a mean age of 21.76±2.89. The number of students who had tried smoking was 672, with a prevalence of 32.3%, and the mean age of first smoking attempt was 16.10±3.69. Likewise, the number of alcohol attempting students was 436, and mean attempt-using age 17.87±2.54. There were 44 (3.8%) students who had tried drugs. Risk factors for smoking: being over 22 years, staying with friends in houses, enrolling in social sciences, being married-engaged and, simultaneously, using alcohol and/or drugs, and getting high allowances.

Conclusion: Smoking, alcohol and drug use are risk factors for each other. The social environment and personal relationships are important. While fighting against smoking, we must take into consideration the roles of risk factors and try to minimize these risks. The roles of friends especially must be considered and media and other facilities must be used.

(*Tur Toraks Der 2009;11:101-6*)

Key words: Students, smoking, risk factors

Received: 14. 10. 2007 Accepted: 24. 09. 2008

GİRİŞ

Dünyadaki en yaygın bağımlılık türü sigara bağımlılığıdır ve en büyük önlenilebilir ölüm sebebidir Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre günümüzde sigara içen 1.3 milyar kişinin %84'ü ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde saptanmıştır [1]. Rigotti ve arkadaşları Amerika Birleşik Devletleri'nde 18-24 yaş arası gençlerde sigara içme alışkanlığının dramatik şekilde arttığı bildirmiştir [2].

2000 yılında, yaklaşık 4.8 milyon insanın sigaraya bağlı hastalıklar nedeniyle öldüğü tahmin edilmektedir [3]. Dünyada sigara içme sıklığı değişmezse 2020 yılında bu sayının 8.4 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir [4]. DSÖ verilerine göre dünyada 4.9 milyon ölüm sigaraya bağlıdır ve bu oranının 2030 da 10 milyon ölüme ulaşacağı tahmin edilmektedir [5].

Genç erişkinler bağımlılık oluşturan sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı açısından en riskli grubu oluşturmaktadır. Aile bireyleri ve yakın arkadaş çevresi bu dönemde belirleyici olabilmektedir. Aile içinde bu tür maddelerin kullanılması kendilerini örnek alan gençlerin bu maddelere yönelimlerinin arttırdığı bildirilmektedir.

Psikoaktif madde kullanımının çoğunlukla sigara ile başlayıp zaman içinde diğer maddelerin kullanılması dikkati çekmektedir. Özellikle de alkollü içki içmede sigaranın etkisi kanıtlanmış olup, literatürde uçucu maddeler ve diğer uyuşturucuların da birbirinin kullanımını arttırdığına dair bulgular yer almaktadır [6]. Yapılan bir çalışmada sigara içicilerinin daha yüksek oranda alkol kullanma yatkınlığı olduğu saptanmıştır [7]. Bağımlılık yapıcı maddelerin risk faktörlerinin bilinmesiyle bu konuda önleyici programların geliştirilebileceği düşünülmektedir [8].

Bu çalışmanın amacı, Kars il merkezindeki üniversite öğrencilerinde sigara içme yaygınlığını bulmak, sigara içimi üzerinde etkili faktörleri ayrıntılı olarak incelemek, sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımlarının birbirleriyle ilişkilerini saptamak ve saptanan risk faktörleri ışığında öneriler geliştirmektir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Üniversite rektörlüğünden gerekli izin alındıktan sonra araştırma Kars il merkezinde bulunan dört fakülte ve iki yüksekokul bulunmaktaydı. 2006-2007 eğitim yılında Fen Edebiyat fakültesinde 1797, Eğitim fakültesinde 1753, Meslek yüksekokulunda 1702, İktisat fakültesinde 979, sağlık yüksekokulunda 671 ve veteriner fakültesinde 479 öğrenci olmak üzere toplam 7382 öğrenci mevcuttu. Benzer çalışmalardan daha önce gerçekleştirilen çalışmaların bulguları göz önünde tutularak sigara içme prevalansı %25 olması göz önünde tutularak %3 hata payıyla %99 hata payıyla Epi info 2000 istatistik programı yardımıyla örneklem hacmi minimum 1164 olarak hesaplandı. Toplam sayı 1200'e olacak şekilde her fakültenin öğrenci sayısına göre ağırlandırılarak belirlendi.

Okullardan örnekleme girecek öğrenci sayıları sınıflara göre ağırlıklandırılarak belirlendi. Örneklem seçimi tabakalı örneklem yöntemiyle yapıldı. Örneklem sayısı belirlendikten sonra gidilecek okullar ve okulda hangi sınıfa anket uygulanacağı basit rastgele yöntemle belirlendi. Anket formu; ön denemesi bir fakültede uygulandıktan sonra, anket sorularına son hali verildi. Anket 24 sorudan oluşmaktadır. Araştırmada saha çalışması 15-30 Mayıs 2007 tarihleri arasında yapıldı. Anket uygulanmasında güvensiz davranışlarda bulunanların anketleri ile veri girişi sırasında ankette görülen hatalar nedeni ile 32 anket çalışma dışı bırakıldı.

Değişkenler

Bağımlı değişkenler:

Sigara içme: Bu çalışmada öğrencilerin sigara içme özellikleri için Dünya Sağlık Örgütü'nün erişkin dönemine ulaşmamış olanlar için yaptığı sınıflama kullanılmıştır [9]. Önce hayat boyu sigara içmesine göre; hiç içmeyen ve en az bir kez deneyenler saptandı. İçenler arasında da; halen içenler, ara sıra içenler, içip bırakanlar saptandı. En son dünya sağlık örgütü'nün tanımlanmasına göre son bir

ayda en az bir kez sigara içmiş olanlar ve her gün içenler sigara içicisi kabul edildi. Ayrıca öğrencilerin alkol ve uyuşturucu madde kullanım öyküleri araştırıldı.

Bağımsız değişkenler:

Yaş; 17-21 yaş arası grup-1, 22 yaş ve üzeri ise başka grup-2 olarak kategorize edildi. Cinsiyet, fakülte, bölümler fen bölümleri ve sosyal bölümler olarak, sınıflar ise birinci ve ikinci sınıflar yeni, üç ve dördüncü sınıflar ise eski olarak kategorize edildi. Anne, babanın öğrenim durumu; okuyazar olmayan ve okuyazar olanlar grup-1, ilköğretim mezunları grup-2, lise ve üstü eğitim ise üçüncü grup olarak kategorize edildi. Annenin, babanın, kardeşlerinden en az birinin sigara içme durumu, öğrencinin en yakın üç arkadaşının sigara içme durumu belirlendi. Ayrıca annenin, babanın, kardeşin ve en yakın üç arkadaşın alkol alma durumları araştırıldı.

0-149 Yeni Türk Lirası (YTL) harçlık alanlar bir grup, 150-299 YTL alanlar bir grup ve 300 YTL üzeri alanlar bir grup olarak alındı. Öğrencilerin bir işte çalışıp çalışmadıkları araştırıldı.

Özel ya da resmi yurttaki kalanlar grup-1, aile ve akrabalarının yanında kalanlar grup-2 ve arkadaşlarının yanında ve kendi başlarına kalan öğrenciler ikamet yönünden grup-3 olarak değerlendirildi. Bekâr öğrenciler birinci grup, evli, nişanlı ya da dul olanlar diğer bir grup olarak değerlendirildi. Öğrencilerin takip ettikleri sosyal hobiler (sinema, tiyatro, kafeterya, konser, kiraathane, bowling, bilardo, eğlence yeri internet kafe) ve ne sıklıkta gittikleri (hiç gitmeme bir puan, haftada birden az iki puan, ayda 1-3 üç puan ve ayda dörtten çok dört puan) araştırılarak puan skalası oluşturuldu. Toplam 19 ve altında puan alan öğrenciler az 20 ve üstünde puan alanlar ise çok sosyal kabul edildi.

İstatistiksel analiz

Bu araştırma anketi uygulandıktan sonra veriler bilgisayarda SPSS 10.0, epi info ve excel programlarında değerlendirildi. Kategorik verilerin analizi için Ki-kare testi kullanıldı. Sigara ve alkol kullanımını etkileyen risk faktörlerini belirlemek üzere lojistik regresyon analizi kullanıldı. Buna göre sigara kullanımını etkileyen faktörlerin saptanması için birer model oluşturuldu. Sigara içmeyi etkileyen faktörlerin tespiti için oluşturulan modele bağımlı değişken olarak son bir ayda en az bir kez sigara içenler ve içmeyenler konuldu. Bağımsız değişken olarak ta öğrencilerin: cinsiyeti, yaş grupları, anne-babalarının öğrenim durumu, ikamet yeri, anne-baba-kardeşlerin ve arkadaşlarının sigara içme durumu, okudukları okul bölümü, sınıflar, medeni durum, çalışma durumu, sosyal faaliyetlere katılma durumu, aldıkları harçlık ve alkol ve uyuşturucu deneme durumları alındı. P<0.05 olması durumunda istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Öğrencilerin %39.3'ü (459) kız, %60.7'si (709) erkekti. Yaş ortalaması 21.76±2.89 (17-48) hesaplandı. Öğrencilerin 803'ü (%68.8) burs aldığını, 205'i (%17.6) bir geliri olmadığını ve 78'i (%6.7) gelir getirici bir işte çalıştığını belirttiler. Öğrencilerin eğitim aldıkları bölümler ve konaklama türleri Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin çeşitli demografik özellikleri

Özellik	N	%
Fakülte		
Fen Edebiyat Fakültesi	322	27.6
Meslek Yüksekokulu	265	22.7
Eğitim Fakültesi	264	22.6
İktisat Fakültesi	141	12.1
Sağlık Yüksekokulu	109	9.3
Veteriner Fakültesi	67	5.7
Öğretim Türü		
Gündüz Eğitimi	947	81.1
Gece Eğitimi	221	18.9
Sınıf		
Birinci Sınıf	422	19523.3
İkinci Sınıf	272	23.9
Üçüncü Sınıf	279	16.7
Dördüncü Sınıf	195	
İkamet ettiği yer		
Arkadaşla veya yalnız evde	641	54.9
Yurt	329	28.2
Aile ve akrabalarla	198	16.9
Bölüm		
Fen Bölümleri	576	49.3
Sosyal Bölümleri	592	50.7
Sigara		
Sadece denedim	223	19.1
Daha önce içtim/bıraktım	71	6.1
Ara sıra içiyorum	55	4.7
Hergün içiyorum	323	27.6
Hiç içmedim	496	42.5

En az bir kere sigara deneyen öğrenci sayısı 672 (%57.5) idi. Bu öğrencilerin 323'ü (%48.0) her gün, 55'i (%8.8) ara sıra sigara içmekteyken 223'ü (%35.8) deneme amaçlı sadece birkaç tane içmişti ve 71 öğrenci (%11.4) sigarayı bırakmıştı. Sigara içme sıklığı %32.3 olarak bulundu. Sigara deneme-başlama ortalama yaşı 16.10±3.69 idi. Toplam 187 (%16.0) öğrenci sigaraya 15 ve daha önceki yaşlarda başlamıştı. Günlük içilen ortalama sigara sayısı 13.20±9.95 (1-35) [189 (%50.0) kişi 0-10 adet, 152 (%40.2) kişi 10-20 adet ve 37 (%9.8) kişi 20 adetten fazla içmekteydi (toplam 378 kişi)] adetti.

En az bir kere alkol deneyen 436 (%37.3) öğrenci mevcuttu. Alkol deneme-kullanma yaşı 17.87±2.54 idi. Halen aktif olarak alkol kullanan 288 (%24.7) öğrenci vardı. Bu öğrencilerin 222'si (%77.1) bazen/özel günlerde, 35'i (%12.2) ayda 1-2 kez, 28'i (%9.7) haftada 1-2 kez ve üçü (%1.0) her gün alkol aldıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerden 44'ü (%3.8) o güne dek uyuşturucu madde denediğini beyan etti. Bu öğrencilerden 28'i (%63.6) merak, 14'ü ise (%31.8) arkadaş teklifi ile uyuşturucu madde kullandıklarını ifade ettiler.

Erkekler daha fazla sigara ve alkol kullanıyorlardı fakat sigara ve alkol kullanma prevalansına cinsiyetin etkisi diğer değişkenlerin etkisine bağlıydı. Yirmi iki yaş üstünde olma sigara riskini 1.57 kat arttırdığı gözlemlendi (%95 GA: 1.10-2.22).

Arkadaşlarıyla evde kalma sigara riskini 1.67 kat arttırmaktaydı (%95 GA: 1.13-2.48). Annenin sigara kullanması kişinin sigara içme oranını arttırırken etkisi diğer değişkenlerin etkisine bağlıydı.

En yakın üç arkadaşından hiç biri sigara içmeyen öğrencilerle kıyaslandığında, bir arkadaşı sigara içenlerde sigara içme riskinin 4.55 (%95 GA: 2.87- 7.20), iki arkadaşı içenlerde 6.74 (%95 GA: 4.15-10.96), her üç arkadaşı da içenlerde ise 13.96 (%95 GA: 8.60-22.67) kat daha fazla olduğu belirlendi.

Sosyal bilimlerle ilgili eğitim alan öğrenciler arasında sigara içme riski fen bilimleri öğrencilerine göre 1.41 kat (%95 GA: 1.03-1.92) fazlaydı. Evli-nişanlı ya da dul olmanın sigara içme riski 2.66 kat (%95 GA: 1.13-6.25) arttırdığı saptandı.

Sosyal faaliyetlere katılma sigara içimi üzerine bir etkisi yoktu. Sigara içme sıklığı alkol ve uyuşturucu madde kullanmayan öğrenciler arasında sırasıyla %21.7 ve %30.7 hesaplandı. Bu oranlar alkol kullananlarda %64.9 uyuşturucu madde deneyenlerde ise %75.0 idi. Sigara içme olasılığı alkol kullananlarda 3.00 (%95 GA: 2.10-4.29) kat, uyuşturucu madde deneyenlerde 3.97 kat daha fazla idi (%95 GA: 1.71-9.18).

Harçlığın 300 YTL'den yüksek olması sigara riskini 1.61 (%95 GA: 1.01-2.57) kat arttırmaktaydı. Sigara kullanma sıklığı ve risk faktörleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

TARTIŞMA

Önemli bir sağlık sorunu olan sigara içme alışkanlığının öğrenciler arasındaki sıklığını belirlemek amacıyla ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalarda lise öğrencileri arasında %13.1-23.2, üniversite öğrencileri arasında %27.9-%81.8 arasında değişen farklı oranlar bildirilmiştir [10-15]. Araştırma grubumuzu oluşturan öğrencilerin %57.5' i en az bir kere sigara içmeyi denemişti. Bu öğrencilerin %11.4'ü sigarayı bırakmıştı. Yirmi iki ve üzerinde olmanın ise sigara için risk faktörü olduğunu belirledik. Daha önce yapılan değişik araştırmalarda 13-16 arasında bulunan sigaraya başlama yaşı, bizim incelemedimizde 16.10±3.69 hesaplandı [10-12]. Bu iki veri birlikte değerlendirildiğinde, sigara içmelerinin nedeni olarak, öğrencilerin ailelerin yanından ayrılıp bir bakıma bağımsızlıklarını kazandıklarını düşünmeleri, arkadaş ortamına uyum sağlama ve toplum içinde yer edinme çabasının olduğu düşünülmektedir.

Yurt dışında ve yurt dışında yürütülen önceki araştırmalarda öğrencinin sigara içmesiyle ailenin finanssal durumu, annenin eğitim durumu ve ebeveynlerinin sigara içme davranışı arasında bir ilişki saptanmamıştır [6,10,12]. Elde ettiğimiz sonuçlar anne-babanın eğitim durumu, öğrencinin çalışma durumu ve sosyal uğraşlara katılma durumları bir risk faktörü olmadığını göstermektedir.

İngiltere'de sanat, sosyal bilimler ve biyoloji bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin daha fazla sigara içtikleri 16 görülmüş olup çalışmamızla benzer sonuçlar olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni sosyal öğrencilerin davranışlarında daha rahat olmasından kaynaklanabilir. Çeşitli çalışma-

Tablo 2. Bazı değişkenlere göre sigara içme prevalansları ve çoklu regresyon analizi

Değişkenler	N	Sigara İçen %	Odds Ratio (95 G.A)	Adjusted OR (95 G.A)
Cinsiyet				
Kız	459	19.0	1	1
Erkek	709	41.0	2.977 (2.26 – 3.93)***	1.09 (0.75 – 1.58)
Yaş Grupları				
17–21 yaş arası	625	23.2	1	1
22 yaş ve üzeri	543	42.9	2.49 (1.93- 3.20)***	1.57 (1.10-2.22)*
İkamet Edilen Yer				
Yurtta	329	20.1	1	1
Aile akraba ile Birlikte	198	29.3	1.65 (1.10- 2.48)*	0.96 (0.56 -1.64)
Arkadaşlarla Birlikte Evde	641	39.6	2.61 (1.91- 3.57)***	1.67 (1.13 -2.48)*
Anne Öğrenimi				
Okuryazar değil ve OY	291	36.1	1	1
İlkokul ve ortaokul	743	30.4	0.77 (0.58 - 1.03)	0.98 (0.66 – 1.45)
Lise ve üzeri	134	35.1	0.96 (0.62 – 1.49)	0.78 (0.40 – 1.50)
Baba Öğrenimi				
Okuryazar değil ve OY	74	36.5	1	1
İlkokul ve ortaokul	743	30.4	0.77 (0.58 - 1.03)	0.98 (0.66 – 1.45)
Lise ve üzeri	134	35.1	0.96 (0.62 – 1.49)	0.78 (0.40 – 1.50)
Annenin Sigara İçmesi				
İçmiyor	1039	31.1	1	1
İçiyor	129	42.6	1.65 (1.14 – 2.39)*	1.43 (0.87 -2.35)
Babanın Sigara İçmesi				
İçmiyor	657	30.0	1	1
İçiyor	511	35.4	1.28 (1.00 - 1.64)*	1.15 (0.84 – 1.57)
Kardeşlerin Sigara İçmesi				
İçmiyorlar	766	28.1	1	1
İçiyorlar	399	40.4	1.73 (1.34 - 2.24)***	1.29 (0.93 – 1.78)
Arkadaşların Sigara İçmesi				
Hiçbirisi içmiyor	452	8.0	1	1
Birisi içiyor	273	31.9	5.41 (3.53 – 8.27)***	4.55 (2.87 – 7.20)***
İkisi içiyor	203	47.8	10.57 (6.82 – 16.39)***	6.74 (4.15 – 10.96)***
Üçü içiyor	240	65.8	22.27 (14.48 – 34.32) ***	13.96 (8.60 – 22.67)***
Bölüm Grup				
Fen Bölümleri	576	28.0	1	1
Sosyal Bölümleri	592	36.7	1.49 (1.16 - 1.91)*	1.41 (1.03– 1.92)*
Medeni Durum				
Bekâr	1128	31.6	1	1
Evlî-nişanlı	40	52.5	2.38 (1.27 – 4.50)**	2.66 (1.13 – 6.25)*
Sınıflar				
1.-2. Sınıflar	694	25.6	1	1
3.-4. Sınıflar	474	42.2	2.17 (1.65 – 2.72)***	1.11 (0.77 – 1.59)
Çalışma Durumu				
Çalışmıyorum	1090	31.4	1	1
Çalışıyorum	78	46.2	1.86 (1.18 – 2.98)**	1.04 (0.55 -1.96)
Sosyal Faaliyete Katılma				
Az	866	27.4	1	1
Çok	302	46.7	2.32 (1.77- 3.05)***	1.06 (0.74 -1.52)
Alkollü İçki				
Kullanmıyorum	302	46.7	2.32 (1.77- 3.05)***	1.06 (0.74 -1.52)
Kullanıyorum	288	64.9	6.68 (5.00 – 8.93)***	3.00 (2.10 – 4.29)***

Uyuşturucu Madde					
Denemedim	1124	30.7	1	1	
Denedim	44	75.0	6.77 (3.38 – 13.56)***	3.97 (1.71 – 9.18)**	
Aileden Alınan Harçlık					
0 - 149 YTL	543	26.5	1	1	
150 - 299 YTL	438	31.7	1.28 (0.98 – 1.70)	1.14 (0.80 – 1.63)	
300 YTL ve üstü	187	50.8	2.86 (2.03 – 4.04)***	1.61 (1.01 – 2.57)*	
Toplam	1168				

*p<0.05 **p<0.01, ***p<0.001

larda öğrencilerin sigara içme davranışlarıyla yakın arkadaşların alışkanlıkları arasında sıkı bir ilişki saptamıştır [17–23]. Oksuz E ve arkadaşları düzenli sigara içen öğrencilerin %69.7'sinin en yakın iki ya da daha fazla arkadaşı da sigara içmekteydi [24]. Araştırma grubumuzda sigara ve alkol içen yakın arkadaş sayısı ile sigara ve alkol içme riskleri arasında belirgin bir ilişki görüldü. Bu tablo bizlere üniversitelerde zararlı madde kullanımı ile mücadele için tüm öğrencileri kapsayan eğitim çalışmalarının faydalı olacağı düşündürmektedir.

Yapılan çok sayıdaki araştırmalarda öğrencilerin sigara içmesiyle alkol kullanmaları arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır [6,17,25-29]. Mckee ve arkadaşlarının Kanada'da yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin %74'ü alkol ve sigarayı beraber kullandıklarını belirtmişlerdir [26]. Başka bir çalışmada öğrencilerin alkol tüketiminin sigara içiciliğini anlamlı şekilde arttırdığı saptanmıştır [17]. Bir riskli davranışı yapan ergenlik çağındaki ergen, genellikle diğer riskli davranışı da yapma bakımından risk altındadır. Çalışmamızda öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanmaları arasında güçlü bir ilişki saptanmıştır.

Sonuç olarak sigara kullanımı için en önemli risk faktörleri arkadaşlarının sigara kullanmaları ve başka zararlı maddeleri de kullanmaktır. Ayrıca aile bireylerinin de sigara kullanımı öğrenci için dikkate alınması gereken bir parametredir. Sigarayla savaşta bu ve diğer risk faktörleri faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Adölesanlarda sigara kullanımının azaltılması ve önlenmesi için devlet, medya, okul, aile ve tüm toplum katmanları işbirliği yapmalıdır. Arkadaş faktörü dikkate alındığında yapılacak çalışmalarda bütün öğrencilerin hedeflenmesi faydalı olabilecektir. Yakın zamanda yürürlüğe giren ve sigara içilmesini ciddi oranlarda yasaklayan kanunun da bu mücadeleye olumlu katkılar sağlayacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Warren CW, Jones NR, Peruga A, et al. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Global youth tobacco surveillance, 2000-2007. *MMWR Surveill Summ* 2008;57:1-28.
- Rigotti NA, Lee J E, Wechsler H. US college students' use of tobacco products: Results of a national survey. *JAMA* 2000;284:699-705.
- Ezzati M, Lopez AL. Estimates of global mortality attributable to smoking in 2000. *Lancet* 2003;362:847-52.
- Kaufman N, Yach D. Tobacco control-challenges and prospects. *Bull World Health Organ* 2000;78:867.
- Global Youth Tobacco Survey Collaborating Group. Differences in worldwide tobacco use by gender: findings

from the Global Youth Tobacco Survey. *J Sch Health* 2003;73:207-15.

- Abdullah AS, Fielding R, Hedley AJ. Patterns of cigarette smoking, alcohol use and other substance use among Chinese university students in Hong Kong. *Am J Addict* 2002;11:235-46.
- Gruca RA, Bierut LJ. Cigarette smoking and the risk for alcohol use disorders among adolescent drinkers. *Alcohol Clin Exp Res* 2006;30:2046-54.
- Beman DS. Risk factors leading to adolescent substance abuse. *Adolescence* 1995;30:201-8.
- World Health Organisation. Guidelines for controlling and monitoring the tobacco epidemic. Geneva: WHO, 1998.
- Çelik P, Esen A, Yorgancıoğlu A, ve ark. Manisa ilinde lise öğrencilerinin sigaraya karşı tutumları. *Toraks Dergisi* 2000;1:61-6.
- Telli CG, Solak ZA, Ozol D, Sayiner A. Üniversiteye başlayan öğrencilerin sigara içme alışkanlıkları. *Solunum* 2004;6:101-6.
- Ceylan E, Yanık M, Gencer M. Harran Üniversitesi'ne kayıt yaptıran öğrencilerin sigaraya karşı tutumlarını etkileyen faktörler. *Toraks Dergisi* 2005;6:144-50.
- Boyacı H, Çorapçıoğlu A, Ilgazlı A, ve ark. Kocaeli üniversitesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Solunum Hastalıkları* 2003;14:169-75.
- Öğel K, Tamar D, Evren C, Çakmak D. Lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2001;12:47-52.
- Göksel T, Cirit M, Bayındır U. İzmir ili lise öğrencilerinin sigara alışkanlığını etkileyen faktörler. *Toraks Dergisi* 2001;2:49-53.
- Webb E, Ashton H, Kelly P, Kamali F. Patterns of alcohol consumption, smoking and illicit drug use in British university students: interfaculty comparisons. *Drug Alcohol Depend* 1997;47:145-53.
- Keskinoğlu P, Karakuş N, Pıçakçiefte M, ve ark. İzmir'de lise öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve içicilik davranışı üzerine sosyal öğrenmenin etkisi. *Toraks Dergisi* 2006;7:190-5.
- Flay BR, Hu FB, Richardson J. Psychosocial predictors of different stages of cigarette smoking among high school students. *Prev Med* 1998;27(5 Pt 3):A9-18.
- Gaeta G, Del Castello E, Cuomo S, et al. Family and friends who smoke: influence on adolescents. *G Ital Cardiol* 1998;28:259-66.
- Sasco AJ, Merrill RM, Benhaim-Luzon V, et al. Trends in tobacco smoking among adolescents in Lyon, France. *Eur J Cancer* 2003;39:496-504.
- Vries H, Engels R, Kremers S, et al. Parents and friends smoking status as predictors of smoking onset: findings from six European countries. *Health Educ Res* 2003;18:627-36.
- Oksuz E, Mutlu ET, Malhan S. Characteristics of daily and occasional smoking among youths. *Public Health* 2007;121:349-56.

23. Altındağ A, Yanık M, Yengil E, Karazeybek AH. Şanlıurfa'da üniversite öğrencilerinde madde kullanımı. *Bağımlılık* 2005;6:61-6.
24. Kodjo CM, Klein JD. Prevention and risk of adolescent substance abuse the role of adolescents, families and communities. *Pediatr Clin North America* 2002;49:257-68.
25. Bugdayci R, Sasmaz T, Aytac N, Camdeviren H. The factors affecting alcohol consumption prevalence in three sports academies in Adana, Mersin and Hatay. *T Klin Tıp Bilimleri* 2003;23:208-12.
26. McKee SA, Hinson R, Rounsaville D, Petrelli P. Survey of subjective effects of smoking while drinking among college students. *Nicotine Tob Res* 2004;6:111-7.
27. Hines D, Fretz AC, Nollen NL. Regular and occasional smoking by college students: Personality attributions of smokers and nonsmokers. *Psychol Rep* 1998;83:1299-1306.
28. Saules KK, Pomerleau CS, Snedecor SM, et al. Relationship of onset of cigarette smoking during college to alcohol use, dieting concerns, and depressed mood: Results from the Young Women's Health Survey. *Addict Behav* 2004;29:893-9.
29. Reed MB, Wang R, Shillington AM, et al. The relationship between alcohol use and cigarette smoking in a sample of undergraduate college students. *Addict Behav* 2007;32:449-64.